

ZBIERKA

STANOVÍSK NAJVYŠŠIEHO SÚDU A ROZHODNUTÍ SÚDOV SLOVENSKEJ REPUBLIKY

5/2022

OBSAH***Rozhodnutia vo veciach občianskoprávných – Veľký senát*****58. Zodpovednosť za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci. Podmienka podať riadny opravný prostriedok.**

Splnenie podmienky podať riadny opravný prostriedok v zmysle § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov sa nevyžaduje, ak bol žalobca spod obžaloby v trestnom konaní oslobodený.....**3**

59. Absolútna neplatnosť kúpnej zmluvy. Synalagmatický záväzok. Bezdôvodné obohatenie.

Z absolútne neplatnej kúpnej zmluvy, z ktorej si zmluvné strany vzájomne plnili (predávajúci prevzal aspoň časť kúpnej ceny a kupujúci bol zapísaný ako vlastník), vznikol synalagmatický záväzok zo zákona v zmysle § 457 Občianskeho zákonníka. Rozhodujúce je vždy, čo bolo podľa zmluvy plnené a o čo sa teda každý z nich obohatil v čase, keď bezdôvodné obohatenie vzniklo. Na synalagmatickom charaktere ich záväzkového vzťahu nič nemení ani skutočnosť, že predmet kúpy bol kupujúcim vrátený nie predávajúcemu, ale skutočnému vlastníkovi. Vrátením predmetu kúpy si kupujúci zároveň splnil svoju povinnosť vyplývajúcu zo synalagmatického záväzku s predávajúcim.....**20**

58.**R O Z H O D N U T I E**

Splnenie podmienky podať riadny opravný prostriedok v zmysle § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov sa nevyžaduje, ak bol žalobca spod obžaloby v trestnom konaní oslobodený.

(Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 24. októbra 2022 sp. zn. 1VCdo/2/2022)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Okresný súd Košice I (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom z 26. februára 2019 č. k. 19C/38/2017-153, výrokom I. žalovanej 1/ uložil povinnosť zaplatiť žalobcovi 6 141,42 eur spolu s úrokom z omeškania 5 % ročne od 2. júna 2017 do zaplataenia, II. žalobu voči žalovanej 1/ v prevyšujúcej časti uplatnených úrokov z omeškania zamietol, III. žalobu voči žalovanej 2/ zamietol v celom rozsahu, IV. žalobcovi priznal náhradu trov konania vo vzťahu k žalovanej 1/ v celom rozsahu a výrokom V. žalovanej 2/ priznal náhradu trov konania vo vzťahu k žalobcovi v celom rozsahu.

1.1. Rozhodol tak o žalobe, ktorou sa žalobca domáhal od žalovaných zaplataenia 6 141,42 eur s prísl. titulom náhrady škody, a to voči žalovanej 1/ podľa zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov (ďalej aj len „zákon č. 514/2003 Z. z.“) na tom základe, že ide o škodu spôsobenú nezákonným trestným stíhaním a voči žalovanej 2/ podľa ustanovení § 415 a § 420 zákona č. 40/1964 Zb. (ďalej len „Občiansky zákonník“) argumentujúc tým, že žalovaná 2/ vypracovala v trestnom konaní nezákonný znalecký posudok, pre ktorý bolo voči žalobcovi vznesené obvinenie a následne podaná obžaloba a vedené trestné stíhanie, ktoré bolo ukončené oslobodzujúcim rozsudkom. Žalovaná suma predstavuje trovy obhajoby v trestnom konaní. Vykonaným dokazovaním mal za preukázané začatie trestného stíhania voči žalobcovi uznesením Okresného riaditeľstva PZ, Úrad justičnej a kriminálnej polície - Odbor všeobecnej kriminality Prievidza z 31. októbra 2008, proti ktorému žalobca sťažnosť nepodal a zároveň jeho oslobodenie spod obžaloby rozsudkom Okresného súdu Prievidza z 19. januára 2015 č. k. 3T/29/2011-528, ktorý nadobudol právoplatnosť 19. mája 2016 v spojení s uznesením Krajského súdu v Trenčíne z 19. mája 2016

sp. zn. 2To/55/2015. Faktúrou č. 808016 zo 17. augusta 2016, vystavenou advokátskou kanceláriou ŠKODLER & PARTNERS, s.r.o. pre odberateľa - žalobcu, mal okresný súd za nespochybniteľné vyúčtovanie odmeny za poskytnuté právne služby formou obhajoby v trestnom konaní obvineného žalobcu v celkovej výške 6 141,42 eur. Prílohou tejto faktúry je aj vyčíslenie jednotlivých úkonov právnej služby.

1.2. Rozhodnutie založil na právnom posúdení podľa ustanovení §§ 1 až 6, §§ 15 až 18 zákona č. 514/2003 Z. z., podľa § 415 a § 420 Občianskeho zákonníka, podľa § 9 zákona č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch a podľa § 119 a § 146 Trestného poriadku. V odôvodnení uviedol, že vo vzťahu k žalovanej 1/ žalobe vyhovel, keďže vzal za preukázané splnenie všetkých zákonných predpokladov zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím. Nezákonným rozhodnutím v prejednávanej veci bolo uznesenie o vznesení obvinenia voči žalobcovi z 31. októbra 2008 a keďže žalobca bol následne spod žaloby rozsudkom Okresného súdu v Prievidzi z 15. januára 2015 oslobodený, vychádzal z toho, že sa jedná o špecifický prípad zodpovednosti štátu podľa zákona č. 514/2003 Z. z., kedy nárok na náhradu škody sa posudzuje ako nárok na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím a rozhodujúcim meradlom opodstatnenosti (zákonnosti) začatia (vedenia) trestného stíhania je neskorší výsledok trestného konania. Uviedol, že súdna judikatúra dospela k extenzívnemu výkladu ohľadom splnenia podmienky zrušenia alebo zmeny právoplatného rozhodnutia, ktorým bola škoda spôsobená pre nezákonnosť príslušným orgánom, t. j. že zákon nevyžaduje, aby právoplatné rozhodnutie o vznesení obvinenia bolo zrušené alebo zmenené pre nezákonnosť príslušným orgánom. Konštatoval, že rovnako je potrebné realizovať obdobným spôsobom rozšírený výklad aj pri posudzovaní ďalšej podmienky, a to, že poškodený podal proti nezákonnému rozhodnutiu riadny opravný prostriedok podľa osobitných predpisov. Pri tomto extenzívnom výklade vo všetkých tých prípadoch, ktoré boli zahrnuté do ustanovenia § 6 prostredníctvom extenzívneho výkladu, okresný súd nepovažoval za možné požadovať splnenie podmienky ustanovenej v § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. Teda z hľadiska priznania nároku nie je rozhodujúcim to, či poškodená osoba využila alebo nevyužila opravné prostriedky. Z týchto dôvodov sa otázkou podania riadneho opravného prostriedku zo strany žalobcu ani nezaoberal. Za splnenú považoval aj štvrtú podmienku, a to podanie žiadosti o predbežné prerokovanie nároku.

1.3. Keďže boli splnené všetky podmienky zodpovednosti žalovanej 1/ za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím a výška škody pozostávajúca z trov právneho zastúpenia žalobcu v trestnom konaní sporná nebola, okresný súd zaviazal žalovanú 1/ na zaplatenie 6 141,42 eur spolu s úrokom z omeškania odo dňa nasledujúceho po uplynutí šesťmesačnej lehoty na plnenie

odo dňa, keď žalobca nárok riadne uplatnil. O nároku na náhradu trov konania medzi žalobcom a žalovanou 1/ rozhodol podľa ustanovenia § 255 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (ďalej len „CSP“). O nároku na náhradu trov konania medzi žalobcom a žalovanou 2/ rozhodol podľa ustanovenia § 255 ods. 1 CSP a úspešnej žalovanej 2/ priznal voči neúspešnému žalobcovi náhradu trov konania v plnej výške.

2. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „krajský súd“ alebo „odvolací súd“) na odvolanie žalobcu a žalovanej 1/ rozsudkom zo 16. júna 2020 sp. zn. 6Co/174/2019, I. rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku I., ktorým súd uložil žalovanej 1/ povinnosť zaplatiť žalobcovi 6 141,42 eur spolu s úrokom z omeškania 5 % ročne od 2. júna 2017 do zaplatenia a vo výrokoch IV. a V. o náhrade trov konania podľa § 387 ods. 1, ods. 2 CSP ako vecne správne potvrdil, II. rozhodol, že žalobca má proti žalovanej 1/ nárok na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu a III. žalovanej 2/ priznal nárok voči žalobcovi na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %.

2.1. V odôvodnení skonštatoval, že sa stotožňuje so závermi súdu prvej inštancie o splnení všetkých zákonných predpokladov pre vznik zodpovednosti žalovanej 1/ za škodu spôsobenú žalobcovi vedením trestného stíhania, ktoré bolo skončené jeho oslobodením spod obžaloby s tým, že škodu predstavujú trovy právneho zastúpenia v trestnom konaní v celej uplatnenej a preukázanej výške 6 141,42 eur. Na ďalšie zdôraznenie správnosti napadnutého rozsudku doplnil, že pokiaľ žalovaná 1/ namieta nesplnenie podmienok pre priznanie náhrady škody v zmysle ustanovenia § 6 zákona č. 514/2003 Z. z., konkrétne ide o absenciu nezákonného rozhodnutia, jeho zrušenie alebo zmenu pre nezákonnosť príslušným orgánom a nesplnenie podmienky využitia opravného prostriedku proti nezákonnému rozhodnutiu (keďže žalobca nepodal sťažnosť proti uzneseniu o vznesení obvinenia), uvedenú odvoláciu námietku žalovanej 1/ vyhodnotil ako nedôvodnú. Poukázal na to, že súd prvej inštancie vychádzal z ustálenej judikatúry súdov v tejto otázke a zdôraznil, že ten, proti komu bolo trestné stíhanie zastavené, alebo ten, kto bol spod obžaloby oslobodený, má pri splnení ďalších zákonných predpokladov podľa zákona č. 514/2003 Z. z. zásadne právo na náhradu škody spôsobenej uznesením o vznesení obvinenia. Odvolací súd potom z hľadiska meritórneho posúdenia sporu mal za zrejmé, že nárok na náhradu škody spôsobenej začatím a vedením trestného stíhania, ktoré neskončilo právoplatným odsúdením, je špecifickým prípadom zodpovednosti štátu podľa zákona č. 514/2003 Z. z. a že rozhodujúcim meradlom opodstatnenosti (zákonnosti) začatia trestného stíhania je neskorší výsledok trestného konania (sp. zn. 4Cdo/183/2009). S poukazom na súdnu judikatúru poznamenal, že zmyslu právnej úpravy zodpovednosti štátu za škodu zodpovedá, aby každá majetková ujma spôsobená nesprávnym alebo nezákonným zásahom štátu proti občanovi (fyzickej

osobe) bola odčinená. Systematickým a logickým extenzívnym výkladom judikatúra dospela k záveru, že ak došlo k zastaveniu trestného stíhania alebo došlo k oslobodeniu spod obžaloby, treba s prihliadnutím na konkrétne okolnosti a dôvody vychádzať z toho, že občan čin nespáchal, a že trestné stíhanie proti nemu nemalo byť začaté. Nárok na náhradu škody spôsobenej začatím trestného stíhania sa posudzuje ako nárok na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím (porov. R 70/1994). Tieto závery, prijaté v čase platnosti zákona č. 58/1969 Zb. považoval odvolací súd, napriek zmene právnej úpravy, za stále použiteľné (sp. zn. 1Cdo/64/2008, 4Cdo/183/2009, 4MCdo/15/2009). Vyslovil, že oslobodenie spod obžaloby má taký istý význam ako zrušenie uznesenia o vznesení obvinenia pre jeho nezákonnosť s tým, že iný výklad by odporoval zmyslu právnej úpravy o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci podľa zákona č. 514/2003 Z. z. V tejto súvislosti upriamil pozornosť na dva nálezy Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej aj len „ústavný súd“) sp. zn. I. ÚS 320/2016 a I. ÚS 395/2016. Odvolací súd ďalej na margo judikátu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky R 37/2014, podľa ktorého zmyslu a účelu ustanovenia § 6 ods. 1 veta prvá zákona č. 514/2003 Z. z. zodpovedá interpretácia tohto ustanovenia, v zmysle ktorej rovnaké dôsledky ako zrušenie nezákonného uznesenia o začatí trestného stíhania a o vznesení obvinenia, má tiež rozhodnutie o zastavení trestného stíhania, vydané z dôvodu, že sa nepotvrdil predpoklad o spáchaní trestného činu, naznačilo smer, akým sa vydal Najvyšší súd Slovenskej republiky.

2.2. K druhej námietke o nesplnení podmienky využitia opravného prostriedku proti nezákonnému rozhodnutiu (keďže žalobca nepodal sťažnosť proti uzneseniu o vznesení obvinenia) odvolací súd zrekapituloval, že rovnaký význam ako zrušenie právoplatného uznesenia o vznesení obvinenia pre nezákonnosť, má tiež zastavenie trestného stíhania alebo oslobodenie spod obžaloby a skutočnosť, že nedošlo k zrušeniu rozhodnutia, ktorým sa začína trestné stíhanie, na tom nič nemení. Podstata nároku na náhradu škody sa totiž v tomto prípade neviaže na (ne)správnosť postupu orgánov činných v trestnom konaní pri začatí trestného stíhania, ale na samotný výsledok trestného konania (sp. zn. 3Cdo/194/2010). Odvolací súd na uvedenom základe považoval za správny postup súdu prvej inštancie, ak za rozhodujúce meradlo opodstatnenosti (zákonosti) začatia a vedenia trestného stíhania žalobcu pri posúdení splnenia predpokladu nároku žalobcu na náhradu škody považoval výsledok trestného konania. Podľa názoru odvolacieho súdu aj keď žalobca nevyužil možnosť podať opravný prostriedok proti uzneseniu o vznesení obvinenia, okresný súd vychádzal správne z extenzívneho výkladu ustanovenia § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. vo všetkých tých prípadoch, ktoré boli zahrnuté do ustanovenia § 6 ods. 1 prostredníctvom extenzívneho výkladu (jedná sa o prípady, ktoré sú posudzované z pohľadu

výsledku trestného konania) a správne uzavrel, že nie je možné v týchto prípadoch požadovať splnenie podmienky stanovenej v ustanovení § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. z hľadiska priznania nároku. Za relevantné považoval posúdenie otázky, či splnenie podmienky uvedenej v ustanovení § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. je nevyhnutné vo všetkých prípadoch, teda či sa táto požiadavka vzťahuje aj na prípady, pri ktorých je rozhodujúcim meradlom neskorší výsledok trestného konania (ak došlo k zastaveniu trestného stíhania, k oslobodeniu spod obžaloby, alebo k postúpeniu veci inému orgánu, pri ktorých treba vychádzať z toho, že občan čin nespáchal a že trestné stíhanie proti nemu nemalo byť začaté) a s odkazom na logický a systematický výklad interpretovanej právnej normy dospel k názoru, že z výkladu ustanovenia § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z., ale ani zo samotného účelu cit. zákona nemožno vyvodiť záver, že (len) nepodaním sťažnosti proti uzneseniu o začatí trestného stíhania sa žalobca dobrovoľne zbavuje svojho základného práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím štátneho orgánu zakotveného v Ústave Slovenskej republiky (čl. 46 ods. 3). Odvolací súd napokon uzavrel, že tak, ako súdna prax extenzívnym výkladom dospela k tomu, že zrušenie rozhodnutia sa stáva bezpredmetným a nadbytočným v prípadoch, v ktorých rozhodujúcim meradlom opodstatnenosti splnenia tejto podmienky je neskorší výsledok trestného konania, je potrebné realizovať rozšírený výklad aj na posudzovanie splnenia podmienky stanovenej v § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. (podmienky podania opravného prostriedku), a preto nie je možné vychádzať z doslovného výkladu ustanovení zákona. Z vyššie uvedených dôvodov odvolací súd rozsudok vo vyhovujúcom výroku I. a súvisiacom výroku IV. o nároku na náhradu trov konania medzi žalobcom a žalovanou 1/ ako vecne správny potvrdil. O nároku na náhradu trov odvolacieho konania rozhodol podľa ustanovenia § 396 ods. 1 CSP v spojení s § 255 ods. 1 CSP a § 262 ods. 1 CSP.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu (výroku I.) podala včas dovolanie žalovaná 1/ (ďalej aj „dovolateľka“), ktorého prípustnosť vyvodzovala z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, podľa ktorého je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, a to v otázke „či sa ku vzniku nároku na náhradu škody spôsobenej vydaním uznesenia o vznesení obvinenia podľa § 206 Trestného poriadku, vyžaduje splnenie zákonnej podmienky uvedenej v ustanovení § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z., a to podanie riadneho opravného prostriedku.“ Za nesprávne právne posúdenie veci súdmi nižších inštancií považovala ich záver, podľa ktorého žalobca nebol v danej veci povinný podať opravný prostriedok voči nezákonnému rozhodnutiu. Považovala ho v rozpore s rozhodovacou praxou

Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, v zmysle ktorej je priznanie náhrady škody poškodenému voči štátu výslovne podmienené splnením podmienky spočívajúcej vo využití riadnych opravných prostriedkov proti nezákonnému rozhodnutiu. Na preukázanie odklonu odvolacieho súdu pri riešení rozhodujúcej právnej otázky od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu poukázala na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Cdo/173/2015. Ani súd prvej inštancie ani odvolací súd nezdôvodnili odchýlenie sa od tejto ustálenej judikatúry dovolacieho súdu a neuviedli, či k odklonu existoval dôvod hodný osobitného zreteľa. Na podporu správnosti názoru o povinnosti žalobcu podať voči uzneseniu o vznesení obvinenia sťažnosť, poukázala aj na rozhodovacu prax ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 100/2019 ako jednej z najvyšších súdnych autorít. Dovolateľka zastávala názor, že právny názor Najvyššieho súdu Slovenskej republiky obsiahnutý v rozhodnutí sp. zn. 5Cdo/173/2015 a ústavného súdu v cit. náleze majú byť výlučne smerodajné pre rozhodovanie všeobecných súdov v Slovenskej republike. Vyslovila presvedčenie, že prijatím extenzívneho výkladu súdov nižších inštancií dochádza k popieraniu jednoznačnej vôle zákonodarcu spočívajúcej v doktríne, že každý sa má aktívnym spôsobom podieľať na ochrane svojich práv s tým, že žalobca neuviedol žiadne subjektívne okolnosti na svojej strane, ani objektívne skutočnosti na strane policajného orgánu, ktoré by boli dôvodom na aplikáciu výnimky uvedenej v druhej vete § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. a predstavovali by dôvody hodné osobitného zreteľa. Z týchto dôvodov navrhla rozsudok odvolacieho súdu v dovolaní napadnutom výroku zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie.

4. Žalobca vo vyjadrení k dovolaniu poukázal na osobitosť prístupu k náhrade škody vzniknutej nezákonným trestným stíhaním, a to predovšetkým na skutočnosť, že uznesením o vznesení obvinenia sa trestné stíhanie voči konkrétnej osobe len začína, účastník v konaní môže uplatňovať svoje práva, navrhovať a predkladať dôkazy, ktoré mu v čase vznesenia obvinenia nemuseli byť známe. S ohľadom na rozhodovacu činnosť Ústavného súdu Českej republiky zastával názor, že trvanie na podaní opravného prostriedku je prepätým formalizmom, zakladajúcim nielen porušenie práva na spravodlivý proces, ale aj porušenie práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci. V tejto súvislosti považoval za potrebné upozorniť na zákonnú povinnosť prokurátora dozorovať zákonnosť uznesenia z úradnej povinnosti. Napadnutý rozsudok krajského súdu považoval za vecne správny a súladný aj s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej „ESLP“). Žiadal preto dovolanie zamietnuť.

5. Žalovaná 1/ vyvodzuje prípustnosť dovolania z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a/ CSP (rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací

súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu) a vymedzila právnu otázku, od ktorej vyriešenia záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu.

6. Senát 4C Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „vec prejednávajúci senát“ alebo „senát 4C“) skúmal, pod ktorý prípad prípustnosti jej riešenia (§ 421 ods. 1 CSP) táto otázka spadá a či dovolanie žalovanej 1/ je v zmysle § 421 ods. 1 písm. a/ CSP prípustné. Keďže dovolací súd je pri rozhodovaní viazaný iba vymedzením právnej otázky, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, ktoré považuje dovolateľ za nesprávne, nie však už určením, pod ktorý prípad prípustnosti jej riešenia (§ 421 ods. 1 CSP) táto otázka spadá a obdobne, pri posudzovaní prípustnosti dovolania nie je viazaný (a zároveň obmedzený) rozhodnutiami najvyššieho súdu, ktoré v dovolaní označil dovolateľ (1VObdo/2/2020), vec prejednávajúci senát dospel k záveru, že predmetnou otázkou, ktorú možno naformulovať aj tak, „či je pre priznanie práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím (pri splnení ostatných zákonných predpokladov) potrebné trvať na splnení požiadavky uvedenej v ustanovení § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z., podať proti uzneseniu o vznesení obvinenia riadny opravný prostriedok (sťažnosť) v prípade, ak bol žalobca ako obžalovaný v trestnom konaní spod obžaloby oslobodený (okrem výnimky stanovenej v druhej vete cit. ustanovenia)“ sa dovolací súd zaoberal nielen v nepublikovanom rozhodnutí uvádzanom dovolateľkou pod sp. zn. 5Cdo/173/2015, ale poznajúc vlastnú judikatúru (I. ÚS 51/2020, III. ÚS 289/2017 „iura novit curia“), aj v neskoršom nepublikovanom rozhodnutí z 29. septembra 2020 sp. zn. 9Cdo/65/2020, ktorý sa proti názorom obsiahnutým v skoršom rozhodnutí (5Cdo/173/2015) síce priamo nevyhranil a nekonfrontoval ich, ale z hľadiska vecného ich neakceptoval a v spojitosti s povinnosťou poškodeného využiť riadne opravné prostriedky proti uzneseniu o vznesení obvinenia (nezákonnému rozhodnutiu) zaujal opačný právny názor.

6.1. V rozsudku dovolacieho súdu z 26. októbra 2016 sp. zn. 5Cdo/173/2015 uvádzanom dovolateľkou sa vo vzťahu k povinnosti poškodeného využiť riadne opravné prostriedky proti nezákonnému rozhodnutiu okrem iných uvádza: „Zákonodarca v tomto ustanovení (§ 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z.) podmienil priznanie náhrady škody poškodenému voči štátu výslovne splnením povinnosti zo strany poškodeného spočívajúcej vo využití riadnych opravných prostriedkov proti nezákonnému rozhodnutiu. Ide o určitý druh prevenčnej povinnosti kladenej zákonom č. 514/2003 Z. z. na poškodeného vychádzajúci zo zásady, že právo patrí bdelym, pozorným, ostražitým, bedlivým („vigilantibus iura scripta sunt“) ovládajúcej súkromné právo. (...) Keďže zákon v tomto smere nepripúšťa žiadne výnimky, uvedené platí aj pre nezákonné rozhodnutia vydané v trestnom konaní, a to aj vo fáze prípravného konania. Splnenie tejto povinnosti poškodený nemôže prenášať na prokurátora a napokon už podaním sťažnosti proti

vznesenému obvineniu od počiatku deklaruje svoju nevinu a nezákonnosť rozhodnutia. Opačný výklad by v podstate znamenal, že táto povinnosť sa neuplatní, pokiaľ v konaní vystupuje dozorujúci orgán štátu s kompetenciou zrušiť nezákonné rozhodnutie, čo však nezodpovedá zákonnému zneniu.“

6.2. Senát 4C poukázal na kasačné uznesenie dovolacieho súdu z 29. septembra 2020 sp. zn. 9Cdo/65/2020, ktoré vychádzajúc z ústavnej axiómy, že viazanosť štátnych orgánov v zmysle čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej aj len „ústava“) neznamená výlučnú a bezpodmienečnú nevyhnutnosť doslovného gramatického výkladu aplikovaných zákonných ustanovení (II. ÚS 5/2020), naopak obsahuje záver, že „rozhodujúcim kritériom zákonnosti konania vedeného orgánom verejnej moci je výsledok tohto konania. V tomto smere nie je správny výklad, ktorý poskytol odvolací súd v otázke podmienenia nároku na náhradu škody v predmetnej veci podaním opravného prostriedku (sťažnosti) proti uzneseniu o vznesení obvinenia s poukazom na § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z., keď tento jeho výklad ide proti zmyslu a obsahu tohto zákona „...aby každá majetková ujma spôsobená nesprávnym či nezákonným zásahom štátu bola odčinená“ (sp. zn. 4MCdo/15/2009). Rozhodujúci je z hľadiska nároku, ktorý uplatnil žalobca, výsledok trestného konania.“

7. Na tomto základe senát 4C svojim uznesením z 27. apríla 2022 sp. zn. 4Cdo/13/2021 postúpil vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (§ 48 ods. 1 CSP veta prvá) a sám prípustnosť predmetného dovolania posudzoval z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. c/ CSP, nakoľko rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia dovolateľkou vymedzenej právnej otázky, ktorá je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne. Nemal žiadne pochybnosti o tom, že sa jedná o spor o interpretáciu právnej normy, ktorý je judikatórnym rozporom.

8. Veľký senát občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej aj len „veľký senát“) si po postúpení veci senátom 4C v súlade s § 48 ods. 4 CSP vyžiadala stanoviská ministra spravodlivosti Slovenskej republiky, generálneho prokurátora Slovenskej republiky, Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave, Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach a Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

8.1. Ministerka spravodlivosti Slovenskej republiky v stanovisku zaujala názor, že nárok na náhradu škody spôsobenej začatím trestného stíhania, ktoré sa neskončilo právoplatným odsudzujúcim rozhodnutím súdu, možno priznať len vtedy, ak poškodený splnil všetky podmienky

vyžadované ustanovením § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z., a to aj podať riadny opravný prostriedok proti uzneseniu o vznesení obvinenia. Uviedla, že trestné stíhanie má typicky potenciál zasiahnuť do osobnej sféry a bežného života osoby, voči ktorej je vedené a v tomto duchu je potom každý jednotlivец povinný strpieť určitú nevyhnutnú mieru zásahu štátu a štátnych orgánov realizujúcich trestnú politiku štátu (polície a prokuratúry) do jeho práv a slobôd za účelom zistenia, či nedošlo jeho konaním k porušeniu právnych noriem trestného práva. Mala za to, že uznesenia o začatí trestného stíhania a vznesení obvinenia sú procesnými rozhodnutiami, s ktorými zákon spája konkrétne práva a povinnosti podozrivého a obvineného v trestnom konaní a pokiaľ boli tieto vydané v súlade so zákonom, nemožno ani neskôr, v čase po zmene dôkaznej situácie tvrdiť, že boli alebo sú nezákonné. V týchto prípadoch možno iba uviesť, že uznesenia boli vydané v súlade so zákonom, avšak neskôr došlo k zmene dôkaznej situácie, a preto bolo potrebné konanie zastaviť. V nadväznosti na uvedené považovala za argumentačne neudržateľné a v rozpore s ústavnými požiadavkami, aby každá majetková ujma spôsobená nesprávnym alebo nezákonným rozhodnutím bola odčinená aj v tých prípadoch, keď sám poškodený sa nespráva tak, aby k tejto ujme nedošlo. Tým, že nevyužije svoje právo a nepodať riadny opravný prostriedok, možno hovoriť o jeho spoluzapríčinení. Poznamenala, že takýto názor podporil aj nález ústavného súdu č. k. IV. ÚS 100/2019-56 z 1. apríla 2020, v zmysle ktorého „Ústavný súd totiž akceptoval právny záver krajského súdu, podľa ktorého sťažovateľ nesplnil podmienku podľa § 3 zákona č. 58/1969 Zb., keďže proti uzneseniu o vznesení obvinenia nepodal sťažnosť. Námieta sťažovateľa, podľa ktorej táto sťažnosť nemala odkladný účinok, je bezpredmetná. Ustanovenie § 3 zákona č. 58/1969 Zb. nijako nerozlišuje, či príslušný právny prostriedok nápravy má alebo nemá odkladný účinok.“ Záverom uviedla, že zoširoka poňatý extenzívny výklad § 6 ods. 2, resp. aj ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z. otvára možnosti prehliadania povinnosti podania riadneho opravného prostriedku voči rozhodnutiam vydaným v iných konaniach, ktorých nezákonnosť sa taktiež posudzuje z hľadiska ich výsledku.

8.2. Podľa Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave nárok na náhradu škody spôsobenej vznesením obvinenia (obdobne aj začatím trestného stíhania), pri ktorom došlo k oslobodeniu spod obžaloby pripúšťa aj odborná literatúra, ktorá práve zdôrazňuje extenzívnosť výkladu, a to aj v intenciách obdobných následkov, ako má zrušenie právoplatného uznesenia o vznesení obvinenia (Vojtek, P. *Odpovednosť za škodu při výkonu veřejné moci. Komentář. 3. Vydání.* Praha: C. H. Beck, 2012, s. 100). Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave ďalej zdôraznila, že pri kolízii formalistického výkladu zákonného ustanovenia a účelu samotného ustanovenia, je potrebné predovšetkým zachovať v čo najširšom možnom rozsahu hodnotu, na

ktorej príslušný účel spočíva a ktorého je výrazom. Pod pojmom účel v práve možno rozumieť normotvorcom požadovaný stav veci, ktorého dosiahnutie je sledované prostredníctvom právnej normy postulovaného ľudského správania (Holländer, P. Filozofie práva. Vydavateľstvá a nakladateľstvá Aleš Čenek, s.r.o., Plzeň, 2006, s. 82). Pripomenula tiež, že potrebu prioritizácie účelu právnej normy ako výkladového pravidla vo svojej rozhodovacej praxi opakovane preferuje aj Ústavný súd Slovenskej republiky. Záverom poznamenala, že s akcentom na účel, ktorý je sledovaný zákonom č. 514/2003 Z. z. možno interpretáciu nastolenej otázky vec prejednávajúcim senátom najvyššieho súdu považovať za správnu.

8.3. Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave súhlasila s právnym názorom vysloveným senátom 4C s tým, že trvanie na doslovnom výklade § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. by bolo prejavom uprednostnenia formalizmu pred účelom a teleologickým cieľom dotknutej regulácie. Zrekapitulovala, že aj v prípade oslobodzujúceho rozsudku (okrem výnimiek podľa § 8 ods. 6 písm. g/ zákona č. 514/2003 Z. z.) poškodenému obvinenému vzniká právo na náhradu škody, hoci v tomto prípade formálne nedošlo k zrušeniu alebo zmene uznesenia o vznesení obvinenia pre jeho nezákonnosť. Na problém aplikácie § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. na uvedené prípady, teda či sa vznik práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím odvíja od splnenia podmienky podania opravného prostriedku voči uzneseniu o vznesení obvinenia, právnická fakulta rozviedla úvahu, že hoci gramatický výklad dotknutého ustanovenia môže navádzať ku kladnej odpovedi na takto položenú otázku, aj tak sa argumentačne prikláňa k právnym záverom senátu 4C, že pre vznik práva na náhradu škody podanie riadneho opravného prostriedku nie je potrebné. V zhode s uznesením dovolacieho súdu sp. zn. 9Cdo/65/2020 a nálezom Ústavného súdu Českej republiky Pl. ÚS 35/09 mala za to, že súd nie je vždy viazaný doslovným znením zákona, naopak, môže a musí sa od takéhoto znenia odchýliť, ak to vyžaduje účel a zmysel zákona, systematické a evolutívne súvislosti, rovnako ako reflektovanie princípov a zásad ústavnej konformity právneho poriadku a jeho hodnotovej nerozpornosti. Účelom požiadavky podania riadneho opravného prostriedku poškodeným je aj vo svetle dôvodovej správy k ustanoveniu § 6 zákona č. 514/2003 Z. z. snaha o dosiahnutie účelu sledovaného riadnymi opravnými prostriedkami, inými slovami docielenie zrušenia alebo zmeny napadnutého rozhodnutia (ak na to existuje dôvod) v čo najskoršom štádiu konania a zároveň posúdenia miery ich efektívnosti vzhľadom k sledovanému cieľu. Právnická fakulta prisvedčila aj v otázke naviazania povinnosti využitia riadnych opravných prostriedkov na posúdenie a vyhodnotenie miery efektívnosti podania dotknutého opravného prostriedku, pričom povinnosť využitia opravných prostriedkov sa vzťahuje len na tie prostriedky, ktoré sú dostupné a dostatočné

k dosiahnutiu nápravy. V nadväznosti na uvedené uzavrela, že priznanie práva na náhradu škody spôsobenej pri výkone verejnej moci v prípade trestného konania, ktoré skončilo oslobodením spod obžaloby, nemožno bezvýnimočne viazať na požiadavku využitia riadnych opravných prostriedkov, keďže samotné ustanovenie § 6 ods. 2 v druhej vete zákona č. 514/2003 Z. z. dopadá aj na tie prípady, v ktorých by požiadavka podania riadneho opravného prostriedku, od ktorého sa má priamo odvíjať vznik práva na náhradu škody, bola v rozpore s účelom zákona č. 514/2003 Z. z. a odškodnenia ujm spôsobených jednotlivcom pri výkone verejnej moci a kedy by skutočnosť, že neboli využité všetky procesné prostriedky obrany, predstavovala aj z dôvodov vyššie uvedených prílišnú tvrdosť.

8.4. Generálny prokurátor Slovenskej republiky oznámil, že nevyužíva svoje oprávnenie podať stanovisko generálneho prokurátora s ohľadom na skutočnosť, že dovolateľom v danej veci je Slovenská republika, za ktorú koná Generálna prokuratúra Slovenskej republiky. Podanie stanoviska by mohlo vytvoriť zdanie porušenia práva na rovnosť zbraní a byť vnímané, ako dopĺňanie argumentácie dovolateľa, čo nie je žiadúce.

8.5. Právnická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach nevyužila oprávnenie podať vo veci stanovisko z dôvodu, že v danej veci Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach vystupuje v spore ako strana v konaní na strane žalovanej ako žalovaná 2/.

8.6. Oslovená Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici na výzvu predsedníčky veľkého senátu, aby v zmysle § 48 ods. 4 CSP zaslala svoje stanovisko, nereagovala.

9. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací konajúci vo veľkom senáte (§ 35 v spojení s § 48 ods. 1 a 4 CSP) po zistení, že dovolanie bolo podané včas a na to oprávnenou osobou, že spĺňalo zákonom požadované náležitosti, vrátane riadneho vymedzenia dovolacieho dôvodu, pristúpil k skúmaniu splnenia podmienok prípustnosti dovolania. Dovolateľka namietala nesprávne právne posúdenie veci odvolacím súdom v otázke, či „sa ku vzniku nároku na náhradu škody spôsobenej vydaním uznesenia o vznesení obvinenia podľa § 206 Trestného poriadku vyžaduje splnenie zákonnej podmienky uvedenej v ustanovení § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z., a to podanie riadneho opravného prostriedku.“ Vec predkladajúci senát 4C prípustnosť dovolania odôvodnil rozdielnou rozhodovacou praxou dovolacieho súdu (pozri body 6. a 7. odôvodnenia). Dovolací súd dospel k záveru, že bol splnený predpoklad prípustnosti dovolania vyplývajúci z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. c/ CSP, t. j. v dovolaní vymedzená právna otázka je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne. Jedná sa o spor o interpretáciu právnej normy, ktorý je judikatórnym rozporom.

10. Po konštatovaní prípustnosti dovolania veľký senát pristúpil k meritórnemu dovolaciemu prieskumu a posúdeniu dôvodnosti dovolania z hľadiska uplatneného dovolacieho dôvodu, t. j. z hľadiska právneho posúdenia veci odvolacím súdom vo vymedzenej právnej otázke. Je objektívne dané, že v dvoch rôznych rozhodnutiach najvyššieho súdu boli vyslovené právne názory, ktoré odlišným spôsobom vykladajú (interpretujú) rovnaké ustanovenie § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. v otázke naformulovanej (vystihujúc podstatu sporu) aj tak, či pre priznanie práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím (pri splnení ostatných zákonných predpokladov) je potrebné bezpodmienečne trvať na splnení požiadavky uvedenej v ustanovení § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z., podať proti uzneseniu o vznesení obvinenia riadny opravný prostriedok (sťažnosť) v prípade, ak bol žalobca ako obžalovaný v trestnom konaní spod obžaloby oslobodený (okrem výnimky stanovenej v druhej vete cit. ustanovenia).

11. Ak tento zákon neustanovuje inak, právo na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím možno uplatniť iba vtedy, ak právoplatné rozhodnutie, ktorým bola škoda spôsobená, bolo zrušené alebo zmenené pre nezákonnosť príslušným orgánom. Súd, ktorý rozhoduje o náhrade škody, je viazaný rozhodnutím tohto orgánu (§ 6 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z.) Právo podľa odseku 1 možno priznať iba vtedy, ak poškodený podal proti nezákonnému rozhodnutiu riadny opravný prostriedok podľa osobitných predpisov. Splnenie tejto podmienky sa nevyžaduje, ak ide o prípady hodné osobitného zreteľa (§ 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z.).

12. Základom interpretácie a aplikácie každej právnej normy v materiálnom právnom štáte je určenie účelu právnej úpravy, vymedzenie jej rozsahu a identifikácia jej obsahu (m. m. II. ÚS 171/05). Nevyhnutnou súčasťou rozhodovacej činnosti všeobecných súdov zahŕňajúcej aplikáciu abstraktných právnych noriem na konkrétne okolnosti individuálnych prípadov je zisťovanie obsahu a zmyslu právnej normy uplatňovaním jednotlivých metód právneho výkladu. Ide vždy o metodologický postup, v rámci ktorého nemá žiadna z výkladových metód absolútnu prednosť, pričom jednotlivé uplatnené metódy by sa mali navzájom dopĺňať a viesť k zrozumiteľnému a racionálne zdôvodnenému vysvetleniu textu právneho predpisu.

13. Odlišný právny názor (§ 48 ods. 1 CSP veta druhá) od právneho názoru vysloveného najvyšším súdom v rozsudku sp. zn. 5Cdo/173/2015 senát 4C odôvodnil jeho nesprávne zvolenou (doslovnou) interpretáciou ustanovenia § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z., ktorá: (1) nezohľadňuje okolnosť, že zákon č. 514/2003 Z. z. výslovne neupravuje právo na náhradu škody v prípade trestného stíhania; (2) nezohľadňuje judikatúrou ustálený názor, že ide o špecifický prípad zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú začatím a vedením trestného stíhania; (3) má za

výsledok také posúdenie práva na náhradu škody, ktoré ide proti zmyslu a obsahu zákona, aby každá majetková ujma spôsobená nesprávnym či nezákonným zásahom štátu bola odčinená (sp. zn. 4MCdo/15/2009). Doslovný výklad citovaného ustanovenia zákona č. 514/2003 Z. z., ktorý v rozhodnutí sp. zn. 5Cdo/173/2015 zdôrazňuje, že „zákonodarca v tomto ustanovení podmienil priznanie náhrady škody poškodenému voči štátu výslovne splnením povinnosti zo strany poškodeného spočívajúcej vo využití riadnych opravných prostriedkov proti nezákonnému rozhodnutiu a keďže zákon v tomto smere nepripúšťa žiadne výnimky, uvedené platí aj pre nezákonné rozhodnutia vydané v trestnom konaní, a to aj vo fáze prípravného konania“, senát 4C považoval v okolnostiach danej veci za formalistický, nezohľadňujúci účel inštitútu náhrady škody podľa zákona č. 514/2003 Z. z. V uznesení dovolacieho súdu sp. zn. 9Cdo/65/2020 bol vyslovený právny názor, ktorý presadzuje opačný (extenzívny) výklad ustanovenia § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. a ktorý sa zhoduje s názormi prezentovanými v prejednáwanej veci oboma súdmi nižších inštancií.

14. Vec predkladajúci senát 4C v postupujúcom uznesení svoj odlišný právny názor zrekapituloval ďalej v nasledovnej právnej argumentácii: Pokiaľ sa vychádza z premisy, že rovnaký význam ako zrušenie právoplatného uznesenia o vznesení obvinenia pre nezákonnosť má tiež oslobodenie spod obžaloby a skutočnosť, že nedošlo k zrušeniu rozhodnutia, ktorým sa začína trestné stíhanie na tom nič nemení a súčasne platí, že podstata nároku na náhradu škody sa v tomto prípade neviaže na (ne)správnosť postupu orgánov činných v trestnom konaní pri začatí trestného stíhania, ale na samotný výsledok trestného konania (sp. zn. 3Cdo/194/2010). Potom rozširujúcim výkladom možno dospieť k záveru, že zrušenie rozhodnutia (uznesenia o vznesení obvinenia) sa stáva bezpredmetným a nadbytočným v prípadoch, v ktorých rozhodujúcim meradlom opodstatnenosti splnenia tejto podmienky je neskorší výsledok trestného konania. Takéto hodnotenie veci potom legitimizuje právny názor, že právo na náhradu škody možno priznať aj vtedy, ak poškodený nesplnil podmienku vyžadovanú ustanovením § 6 ods. 2 veta prvá zákona č. 514/2003 Z. z. a nepodal proti uzneseniu o vznesení obvinenia riadny opravný prostriedok podľa osobitných predpisov (sťažnosť podľa Trestného poriadku), nakoľko je namieste vychádzať z extenzívneho výkladu ustanovenia § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. vo všetkých tých prípadoch, ktoré boli zahrnuté do ustanovenia § 6 ods. 1 prostredníctvom extenzívneho výkladu (jedná sa o prípady, ktoré sú posudzované z pohľadu výsledku trestného konania). Za relevantné považuje, že priznanie náhrady škody v týchto konaniach nie je podmienené neúspešnosťou podanej sťažnosti proti rozhodnutiu (uzneseniu o vznesení obvinenia), ktoré sa neskôr stalo nezákonným a ďalej to, že v prípade, keď prokurátor podal obžalobu, dal tým najavo svoje

presvedčenie o dôvodnosti a zákonnosti začatého trestného stíhania, preto je možné vychádzať z predpokladu, že obvineného sťažnosť by bola neúspešná (aj keby ju podal). Pravidlo vyčerpania procesných opravných prostriedkov vyžaduje, aby poškodený riadne využil tie prostriedky nápravy, ktoré sú dostupné a dostatočné k dosiahnutiu nápravy tvrdených porušení, pričom poškodený (žalobca) nie je povinný využiť opravné prostriedky, ktoré sú nedostatočné a neefektívne (rozsudok EŠLP z 8. apríla 2004 vo veci ASSANIDZE proti Gruzínsku). Nezákonnosť trestného stíhania je spravidla konštatovaná až jeho právoplatným zastavením alebo oslobodením spod obžaloby, k čomu dochádza zvyčajne po rade procesných úkonov, vrátane dokazovania, preto nie je možné od poškodeného žalobcu rozumne požadovať, aby namietal nedôvodnosť a v dôsledku toho i nezákonnosť trestného stíhania už na jeho začiatku. Keďže podstata nároku na náhradu škody v týchto prípadoch sa neviaže na správnosť postupu orgánov činných v trestnom konaní, ale len na samotný výsledok trestného stíhania, ktorým je v týchto analogických veciach oslobodzujúci rozsudok, striktná požiadavka na vyčerpaní tohto opravného prostriedku je prepiatym formalizmom, zakladajúcim porušenie práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci a ktorý v týchto prípadoch znamená popretie účelu a zmyslu zákona, aby každá majetková ujma spôsobená nesprávnym či nezákonným zásahom štátu bola odčinená (sp. zn. 4MCdo/15/2009).

15. Veľký senát sa stotožňuje s vec postupujúcim senátom v jeho právnych záveroch, ktoré sú jasné, zrozumiteľné, legitímne a ústavne akceptovateľné. Dodáva, že všeobecný súd pri svojom rozhodovaní nie je doslovným znením zákonného ustanovenia viazaný absolútne. Môže, dokonca sa musí od neho (od doslovného znenia právneho textu) odchýliť v prípade, ak to vyžaduje účel zákona, systematická súvislosť alebo požiadavka ústavou súladného výkladu zákonov a obdobných všeobecne záväzných právnych predpisov (čl. 152 ods. 4 ústavy). Samozrejme, i v týchto prípadoch sa musí vyvarovať svojvôle (arbitrárnosti) a svoju interpretáciu právnej normy musí založiť na racionálnej argumentácii (m. m. III. ÚS 72/2010).

16. Práve s akcentom na účel, ktorý je sledovaný zákonom č. 514/2003 Z. z., vyjadrila zhodný názor aj právna doktrína v obidvoch stanoviskách právnických fakúlt (podrobne popísaných v bodoch 8.2. a 8.3.) v tom smere, že trvanie na doslovnom výklade § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. by bolo prejavom uprednostnenia formalizmu pred účelom a teleologickým cieľom dotknutej regulácie. Právna doktrína prisvedčila aj v otázke naviazania povinnosti využitia riadnych opravných prostriedkov na posúdenie a vyhodnotenie miery efektívnosti podania dotknutého opravného prostriedku s tým, že požiadavka povinnosti uplatňovania takých opravných prostriedkov, ktoré sú v konkrétnom prípade neefektívne a nevedú k očakávanému

výsledku, je príkladom nežiaduceho formalizmu. Veľký senát občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu poukazuje aj na časopisecky publikovaný názor, ktorý vo vzťahu k obdobnému, ešte širšie formulovanému § 8 ods. 3 zákona č. 82/1998 Sb., na pozadí judikatúrneho vývoja v Českej republike, ktorý bol nakoniec zavŕšený rozsudkom veľkého senátu Najvyššieho súdu Českej republiky (Rč. 121/2012): „Obvinenému patrí voči štátu nárok na náhradu škody spôsobenej trestným stíhaním aj keď nepodal sťažnosť proti uzneseniu o začatí trestného stíhania, ibaže by v konkrétnom prípade boli dané dôvody hodné zvláštneho zreteľa pre nepriznanie náhrady škody“ podčiarkol, že práve tento (nový) prístup, vynútený ochranou základných práv, viac zodpovedá zmyslu a účelu inštitútu náhrady škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím, hoci by sa mohlo zdať, že zákonodarcov úmysel bol opačný (KERECMAN, P., Náhrada nemajetkovej ujmy, spôsobenej trestným stíhaním, ktoré skončilo inak než právoplatným odsúdením (1. časť), Justičná revue, č. 8-9/2014).

17. Pokiaľ Ministerka spravodlivosti Slovenskej republiky v stanovisku (§ 48 ods. 4 CSP) svoju oponentúru opiera o opačný názor, a podporuje ho nálezom ústavného súdu č. k. IV. ÚS 100/2019-56 z 1. apríla 2020, v zmysle ktorého ústavný súd akceptoval právny záver, podľa ktorého sťažovateľ nesplnil podmienku podľa § 3 zákona č. 58/1969 Zb., keďže proti uzneseniu o vznesení obvinenia nepodal sťažnosť a námietku, podľa ktorej táto sťažnosť nemala odkladný účinok, vyhodnotil ako bezpredmetnú, hodno zdôrazniť, že zákon zveruje zjednocovanie judikatúry všeobecných súdov do právomoci najvyššieho súdu a nie ústavného súdu (k tomu viď § 8 ods. 3 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch). Predmetnú skutočnosť vo svojich rozhodnutiach opakovane zdôrazňuje aj ústavný súd (rovnako aj I. ÚS 199/07, I. ÚS 235/07, I. ÚS 256/08, I. ÚS 494/2020, II. ÚS 810/2016, III. ÚS 756/2017 a IV. ÚS 366/2018). Úlohou ústavného súdu nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Jeho úloha sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie veci všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. V novšej judikatúre ústavný súd zvyrazňuje aj tú skutočnosť, že od 1. júla 2016 je zabezpečenie jednoty rozhodovania a jednoty judikatúry predovšetkým úlohou veľkého senátu najvyššieho súdu (podľa § 48 CSP) s tým, že do týchto kompetencií najvyššieho súdu nemá ústavný súd oprávnenie zasahovať (rovnako aj I. ÚS 136/2019 a II. ÚS 252/2019).

18. Podľa doslovného výkladu príslušných ustanovení zákona možno právo na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím uplatniť iba vtedy, ak právoplatné rozhodnutie, ktorým bola škoda spôsobená, bolo zrušené alebo zmenené pre nezákonnosť príslušným orgánom a súčasne náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím možno priznať iba vtedy, ak poškodený podal proti nezákonnému rozhodnutiu riadny opravný prostriedok podľa osobitných predpisov. Avšak sumarizujúc vyššie uvedené právne východiská, zohľadniac predovšetkým skutočnosť, že ide o špecifický prípad zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú začatím a vedením trestného stíhania, že zákon č. 514/2003 Z. z. výslovne neupravuje právo na náhradu škody v prípade trestného stíhania a so zreteľom na to, že podstata nároku na náhradu škody sa v tomto prípade neviaže na nesprávnosť postupu orgánov činných v trestnom konaní pri začatí trestného stíhania, ale na samotný výsledok trestného konania, niet pochyb o tom, že zmyslu a účelu ustanovenia § 6 ods. 1 v spojení s ods. 2 veta prvá zákona č. 514/2003 Z. z. zodpovedá taká interpretácia, v zmysle ktorej rovnaké dôsledky ako zrušenie nezákonného uznesenia o vznesení obvinenia na základe podaného riadneho opravného prostriedku podľa osobitných predpisov (sťažnosť podľa Trestného poriadku), má aj oslobodzujúci rozsudok vydaný z dôvodu, že sa nepotvrdil predpoklad o spáchaní trestného činu obvineným.

19. Týmto spôsobom dochádza k rozporu znenia so zmyslom a účelom príslušných ustanovení zákona, o ktorých jednoznačnosti na podklade doposiaľ uvedeného (body 16. až 22.) v okolnostiach konkrétnej veci niet pochybností, na základe čoho bolo plne opodstatnené, aby veľký senát občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu uprednostnil výklad e ratione legis ustanovenia § 6 ods. 2 veta prvá zákona č. 514/2003 Z. z. pred jeho doslovným gramatickým (jazykovým) výkladom.

20. Dôsledkom tejto interpretácie je potom záver vyslovený v tretej výrokovej vete rozsudku veľkého senátu, že splnenie podmienky podať riadny opravný prostriedok v zmysle § 6 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov sa nevyžaduje, ak bol žalobca spod obžaloby v trestnom konaní oslobodený.

21. Preto pokiaľ odvolací súd potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie, ktorým uložil žalovanej 1/ povinnosť zaplatiť žalobcovi 6 141,42 eur spolu s príslušenstvom titulom náhrady škody spôsobenej vedením trestného stíhania, ktoré bolo skončené jeho oslobodením spod obžaloby, bez toho, aby žalobca podal sťažnosť proti uzneseniu o vznesení obvinenia, spor z hľadiska právneho posúdenia veci vo vymedzenej právnej otázke rozhodol vecne správne.

22. Z uvedených dôvodov dospel veľký senát občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu k záveru, že dovolanie podané žalovanou 1/ nie je dôvodné, a preto ho zamietol (§ 448 CSP). Právny názor vyjadrený veľkým senátom je pre senáty najvyššieho súdu záväzný (§ 48 ods. 3 veta prvá CSP).

23. Žalobca bol v dovolacom konaní v plnom rozsahu úspešný (§ 453 ods. 1 CSP v spojení s § 255 ods. 1 CSP), preto mu dovolací súd proti žalovanej 1/ priznal v súlade s § 262 ods. 1 CSP nárok na náhradu trov dovolacieho konania s tým, že o výške náhrady trov konania rozhodne súd prvej inštancie po právoplatnosti rozhodnutia dovolacieho súdu samostatným uznesením, ktoré vydá súdny úradník (§ 262 ods. 2 CSP).

59.**ROZHODNUTIE**

Z absolútne neplatnej kúpnej zmluvy, z ktorej si zmluvné strany vzájomne plnili (predávajúci prevzal aspoň časť kúpnej ceny a kupujúci bol zapísaný ako vlastník), vznikol synalagmatický záväzok zo zákona v zmysle § 457 Občianskeho zákonníka. Rozhodujúce je vždy, čo bolo podľa zmluvy plnené a o čo sa teda každý z nich obohatil v čase, keď bezdôvodné obohatenie vzniklo. Na synalagmatickom charaktere ich záväzkového vzťahu nič nemení ani skutočnosť, že predmet kúpy bol kupujúcim vrátený nie predávajúcemu, ale skutočnému vlastníkovi. Vrátením predmetu kúpy si kupujúci zároveň splnil svoju povinnosť vyplývajúcu zo synalagmatického záväzku s predávajúcim.

(Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 17. októbra 2022 sp. zn. 1VCdo/3/2022)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Okresný súd Košice II (ďalej aj „prvostupňový súd“ alebo „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 28. januára 2015 č. k. 41C/29/2014-393 v znení dopĺňacieho rozsudku č. k. 41C/29/2014-415 z 28. januára 2015 uložil žalovanému (právnemu predchodcovi súčasných žalovaných, pozn.) povinnosť zaplatiť žalobkyni sumu 10.622,05 eur spolu s úrokom z omeškania vo výške 9 % ročne zo sumy 10.622,05 eur od 31. decembra 2009 do zaplatenia, v lehote 3 dní od právoplatnosti rozsudku a v prevyšujúcej časti úrokov z omeškania žalobu zamietol. Žalovanému uložil nahradiť žalobkyni trovy konania vo výške 5.911,50 eur na účet právneho zástupcu žalobkyne, do 30 dní od nadobudnutia právoplatnosti rozsudku.

1.1. Týmto rozsudkom súd prvej inštancie rozhodol o nároku žalobkyne na vydanie bezdôvodného obohatenia, predstavujúceho zálohu kúpnej ceny bytu v sume 10.622,05 eur, vyplatenej pred uzatvorením kúpnej zmluvy zo dňa 11. júla 2006 medzi pôvodným žalovaným ako predávajúcim a žalobkyňou spolu s H.. D. D. ako kupujúcimi.

1.2. Z vykonaného dokazovania mal prvoinštančný súd preukázané, že dňa 11. júla 2006 uzavreli žalobkyňa spolu s H.. I. D. v postavení kupujúcich s I. G. (pôvodným žalovaným) v postavení predávajúceho kúpnu zmluvu, predmetom ktorej bol prevod vlastníctva k v zmluve

špecifikovanému bytu, s dohodnutou kúpnu cenou 708.000,- Sk (23.501,30 eur). Kúpna cena mala byť kupujúcimi uhradená v rozsahu sumy 320.000,- Sk (10.622,05 eur) pri podpise zmluvy, t. j. 11. júla 2006, pričom prijatie tejto sumy predávajúci potvrdil podpisom v zmluve a ostatná časť mala byť zaplatená v deň prevodu nehnuteľnosti, k čomu nedošlo. Rozhodným v danom prípade sa stal právoplatný rozsudok Okresného súdu Košice I sp. zn. 37C/162/2006 z 11. marca 2009, ktorým súd určil za výlučného vlastníka prevádzanej nehnuteľnosti C. I., ktorý viedol spor voči viacerým žalovaným, vrátane žalobkyne a pôvodného žalovaného daného sporu, keďže mal preukázané, že v poradí prvá kúpna zmluva uzavretá dňa 2. novembra 2005 medzi C. I. v zastúpení N. C. (na základe splnomocnenia) ako predávajúcim a N. Q. ako kupujúcim je neplatná a tým potom sú neplatné i ostatné následné prevody, vrátane toho, na základe ktorého nadobudol byt pôvodný žalovaný v danom spore, preto je neplatný i úkon, na základe ktorého plnila žalobkyňa, keď predávajúcemu (pôvodnému žalovanému) zaplatila sumu 320.000,- Sk, čím jej vznikol nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia.

1.3. Súd prvej inštancie konštatoval, že v danom spore ale nemožno uplatniť § 457 Občianskeho zákonníka (Ak je zmluva neplatná alebo ak bola zrušená, je každý z účastníkov povinný vrátiť druhému všetko, čo podľa nej dostal. - pozn. dovolacieho súdu), keďže podľa zmluvy o prevode vlastníctva bytu plnila len jedna strana - žalobkyňa, preto povinnosť vydať plnenie z neplatnej alebo zrušenej zmluvy sa v danom prípade riadi § 451 Občianskeho zákonníka (Kto sa na úkor iného bezdôvodne obohatí, musí obohatenie vydať. Bezdôvodným obohatením je majetkový prospech získaný plnením bez právneho dôvodu, plnením z neplatného právneho úkonu alebo plnením z právneho dôvodu, ktorý odpadol, ako aj majetkový prospech získaný z nepoctivých zdrojov. - pozn. dovolacieho súdu), a to s prihliadnutím na právny názor vyslovený v danej veci Najvyšším súdom Slovenskej republiky obsiahnutý v jeho uznesení sp. zn. 7MCdo/21/2012 z 29. januára 2014, v ktorom zákonnom ustanovení je bezdôvodné obohatenie vymedzené predovšetkým ako záväzok, z ktorého vzniká tomu, kto sa obohatil, povinnosť vydať všetko, o čo sa bezdôvodne obohatil. Z povahy § 451 ods. 2 Občianskeho zákonníka tak vyplýva vznik zodpovednostného vzťahu výlučne medzi účastníkmi neplatného alebo zrušeného právneho úkonu. Žalobu žalobkyne preto posúdil ako dôvodnú a zaviazal pôvodného žalovaného v súlade s § 451 Občianskeho zákonníka vydať žalobkyňi bezdôvodné obohatenie zodpovedajúce zloženej zálohe kúpnej ceny pri podpise kúpnej zmluvy o prevode vlastníctva bytu uzavretej 11. júla 2006 v sume 10.622,05 eur.

1.4. Žalobkyňa požadovala priznať i úroky z omeškania, ktoré jej súd prvej inštancie priznal v zákonnej výške od nasledujúceho dňa po doručení výzvy na plnenie protistrane, za ktorú

výzvu považoval doručenie žaloby, keďže skoršiu výzvu žalobkyňa nepreukázala, preto v ostatnej časti skoršieho uplatnenia úroku z omeškania žalobu ako nedôvodnú zamietol.

1.5. O trovách konania rozhodol súd v zmysle § 142 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku, podľa ktorého aj keď mal účastník vo veci úspech len čiastočný, môže mu súd priznať plnú náhradu trov konania, ak mal neúspech v pomerne nepatrnej časti alebo ak rozhodnutie o výške plnenia záviselo od znaleckého posudku alebo od úvahy súdu. Keďže súd vyhovel žalobe v časti istiny v plnom rozsahu, pričom neúspech žalobkyne spočíval len v určitej časti príslušenstva, mal za to, že žalobkyňa mala neúspech v pomerne nepatrnej časti, a preto jej priznal plnú náhradu trov konania.

2. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie pôvodného žalovaného (právneho predchodcu súčasných žalovaných ako jeho právnych nástupcov) rozsudkom z 12. decembra 2018 sp. zn. 9Co/232/2015 napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie vo vyhovujúcej časti zmenil tak, že žalobu zamietol a stranám náhradu trov konania nepriznal.

2.1. Odvolací súd sa prioritne zaoberal námietkou premlčania vznesenou odvolateľom, podľa ktorého sa právo žalobkyne na vydanie bezdôvodného obohatenia v celom rozsahu premlčalo ešte pred podaním žaloby, keď došiel k záveru dôvodnosti danej námietky a tým nemožnosti priznať žalobkyňu ňou uplatnený nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia.

2.2. Odvolací súd zároveň považoval za správne závery súdu prvej inštancie o tom, že žalobkyňa zaplatila pôvodnému žalovanému zálohu, resp. časť kúpnej ceny bytu v sume 320.000,- Sk (10.622,05 eur) a súdu nebolo žiadnym hodnoverným spôsobom preukázané reálne vrátenie týchto peňazí žalobkyňi. Súd prvej inštancie správne vychádzal zo záväzných právnych záverov uvedených v zrušujúcom uznesení Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7MCdo/21/2012 z 29. januára 2014 a vec správne právne posúdil podľa § 451 Občianskeho zákonníka, t. j. že ide o vydanie bezdôvodného obohatenia v sume zodpovedajúcej zálohe kúpnej ceny vyplatennej pôvodnému žalovanému pri podpise kúpnej zmluvy o prevode vlastníctva bytu uzavretej medzi ním ako predávajúcim a žalobkyňou ako kupujúcou a nejde o vydanie bezdôvodného obohatenia zo synalagmatického záväzkového vzťahu podľa § 457 Občianskeho zákonníka. So zreteľom na uplatnenie námietky premlčania nároku žalobkyne protistranou bolo potrebné sa s ňou právne vysporiadať.

2.3. Podľa odvolacieho súdu vznesená námietka premlčania žalovanými zakladá odvolací dôvod nesprávneho právneho posúdenia veci podľa § 205 ods. 2 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku, od 1. júla 2016 podľa § 365 ods. 1 písm. h/ Civilného sporového poriadku, t. j., že

rozhodnutie súdu prvej inštancie vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci. V prejednávanej spore ide o nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia z absolútne neplatnej kúpnej zmluvy, pri ktorej bola v čase jej uzavretia vyplatená záloha na kúpnu cenu bytu. K bezdôvodnému obohateniu tak došlo už v čase uzavretia predmetnej kúpnej zmluvy, t. j. 11. júla 2006, od ktorého momentu bolo potrebné počítat' trojročnú objektívnu premlčaciu dobu na vydanie bezdôvodného obohatenia v žalovanej sume. Trojročná premlčacia doba podľa § 107 ods. 2 Občianskeho zákonníka potom uplynula 11. júla 2009, preto žaloba podaná žalobkyňou dňa 5. novembra 2009, t. j. po uplynutí trojročnej objektívnej premlčacej doby, musela byť zamietnutá. Odvolací súd sa pritom nestotožnil s námietkou žalobkyne, že vznesenie námietky premlčania až v štádiu odvolacieho konania je v rozpore s dobrými mravmi, pretože takýto výklad by znamenal, že premlčanie ako inštitút hmotného práva by nemal v Občianskom zákonníku svoje opodstatnenie.

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podala dovolanie žalobkyňa (ďalej aj „dovolateľka“), a to podľa § 420 písm. f/ zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (ďalej aj „CSP“) a podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP. Po stručnej rekapitulácii vyslovených názorov odvolacieho súdu v napadnutom rozsudku žalobkyňa (iba) všeobecným konštatovaním namietala porušenie princípov práva na spravodlivý proces (riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia, jeho predvídateľnosť a princíp právnej istoty). Žalobkyňa ďalej uviedla, že:

3.1. (i) nemala byť uznaná námietka premlčania vznesená žalovanou stranou v odvolacom konaní, pretože správne mal súd použiť ustanovenie § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka (oproti nesprávne aplikovanému § 107 ods. 2 Občianskeho zákonníka), práve ktoré zákonné ustanovenie sa vzťahuje na vzájomné synalagmatické záväzky vydania bezdôvodného obohatenia z neplatnej, či zrušenej zmluvy, keď na jednej strane stojí právo, ktoré sa premlčí (právo na peňažné plnenie) a na druhej strane nepremlčateľné právo (vlastnícke). Podľa tohto ustanovenia platí, že z neplatnej alebo zrušenej zmluvy sú povinní si vrátiť všetko, čo podľa nej dostali, prihliadne súd na námietku premlčania len vtedy, ak by aj druhý účastník mohol premlčanie namietat'.

3.2. (ii) nesprávny a v rozpore s hmotným právom a konštantnou judikatúrou je názor odvolacieho súdu, že medzi sporovými stranami sa nejedná o synalagmatický právny vzťah. Podľa žalobkyňou citovanej judikatúry Najvyššieho súdu Českej republiky, z hľadiska aplikácie § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka, kedy sú účastníci neplatnej alebo zrušenej zmluvy povinní navzájom si vrátiť všetko, čo podľa nej dostali, prihliadne súd na námietku premlčania len vtedy, ak by aj druhý účastník mohol premlčanie namietat' a nie je rozhodujúce, že sa prevod vlastníctva

práve z dôvodu neplatnosti neuskutočnil a strana tak vlastníctvo k veci podľa zmluvy nenadobudla (rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 31Cdo/2250/2009). Súdna prax tiež dospela k názoru, že účastník neplatnej zmluvy, ktorý kúpil odcudzenú vec, splní reštitučnú povinnosť voči druhej zmluvnej strane podľa § 457 Občianskeho zákonníka tým, že vydá vec jej vlastníčkovi (R 4/1988). Tento záver vyplýva aj z ďalších publikovaných rozhodnutí Najvyššieho súdu Českej republiky (napr. sp. zn. 25Cdo/2432/99, sp. zn. 25Cdo/663/2005). Odvolací súd tak mal jednoznačne dospieť k záveru, že v danej veci je právo žalobkyne nepremlčateľné (uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 697/2014 ako i ďalšie konkretizované rozhodnutia okresných a krajských súdov Slovenskej republiky).

3.3. Dovolaciu súdu preto navrhla, aby napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a priznal jej náhradu trov dovolacieho konania.

4. Žalovaní zhodne vo vyjadrení k dovolaniu žalobkyne žiadali dovolanie ako nedôvodné zamietnuť, ku ktorému vyjadreniu žalobkyňa zaujala stanovisko v tom smere, že žalovanej strane vznesenie námietky premlčania proti zákonnej povinnosti na vrátenie kúpnej ceny neprináleží.

5. Senát 7C (ďalej aj len „senát 7C“ alebo „vec prejednávajúci senát“ alebo „postupujúci senát“), po zistení, že dovolanie bolo podané včas a na to oprávnenou a riadne zastúpenou osobou, a že spĺňalo zákonom požadované náležitosti, vrátane riadneho vymedzenia dovolacích dôvodov, pristúpil k skúmaniu splnenia podmienok prípustnosti dovolania.

6. Senát 7C následne pristúpil k skúmaniu, či je dovolanie prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP. Z obsahu dovolania žalobkyne (aj) za použitia § 124 CSP vyvodil právnu otázku, „či sa jedná v danom prípade medzi kupujúcou a predávajúcim o tzv. synalagmatický záväzok zo zákona podľa § 457 Občianskeho zákonníka“, ako aj otázku, „či vydaním veci skutočnému vlastníčkovi si kupujúca splnila svoju povinnosť podľa § 457 Občianskeho zákonníka z neplatnej zmluvy aj vo vzťahu k svojmu predávajúcemu, t. j. bez vydania veci predávajúcemu“, ktorá otázka sa podľa dovolacieho senátu prelínala celým sporom, a nakoľko predmetom prevodu bola nehnuteľnosť a tiež otázku, „či je namieste aplikácia § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka pri vznesení námietky premlčania predávajúcim podľa § 107 ods. 1, 2 Občianskeho zákonníka“, pri riešení ktorých otázok dovolací súd rozhodol rozdielne (oproti sebe stoja skoršie rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej socialistickej republiky R 4/1988 a neskoršie rozhodnutie najvyššieho súdu z 29. januára 2014 sp. zn. 7MCdo/21/2012 - vydané v danej veci).

7. Podľa názoru senátu 7C v posudzovanom prípade sa stalo právne významným a rozhodujúcim posúdenie, či medzi žalobkyňou a právnym predchodcom žalovaných vznikol

synalagmatický záväzok v zmysle ustanovenia § 457 Občianskeho zákonníka priamo zo zákona, čím by si obe zmluvné strany boli povinné vzájomne plnenia vrátiť. Nižšie súdy, ktoré sa prípadom zaoberali, vychádzali z právneho názoru vysloveného v predchádzajúcom rozhodnutí najvyššieho súdu v danej veci (7MCdo/21/2012), ktorým právnym názorom boli bezpochyby viazané, tu ale bez reflektovania na skoršiu judikatúru reprezentovanú rozhodnutím R 4/1988, ako aj na bezprostredne po rozhodnutí najvyššieho súdu sp. zn. 7MCdo/21/2012 vydané rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 697/2014. Tieto súdy (Najvyšší súd Českej socialistickej republiky a Ústavný súd Slovenskej republiky) vyslovili odlišný právny názor v obdobných veciach, z rozhodnutí ktorých vyplýva nie len jednoznačná odpoveď na synalagmatický charakter záväzkového vzťahu sporových strán z bezdôvodného obohatenia, ale i odpoveď na bezprostredne nadväzujúcu otázku a to, že na charaktere synalagmatického záväzku strán sporu nič nemení okolnosť, že nehnuteľnosť, ktorú na žalobkyňu neplatne previedol predchodca žalovaných, bola na základe právoplatného rozsudku vrátená nie zmluvnému partnerovi žalobkyne, ale skutočnému vlastníkovi, od ktorých právnych záverov nie je dôvod ustúpiť a ktoré sú aj v okolnostiach posudzovanej veci naďalej smerodajné.

8. Po konštatovaní, že dovolanie je v danom prípade prípustné podľa § 421 ods. 1 CSP, senát 7C pristúpil k meritórnemu prieskumu dovolaním napadnutého rozhodnutia v základnej a pre vec rozhodujúcej otázke, „či z absolútne neplatnej kúpnej zmluvy, z ktorej si zmluvné strany vzájomne plnili (predávajúci prevzal aspoň časť kúpnej ceny a kupujúci bol zapísaný ako vlastník), vznikol synalagmatický záväzok zo zákona v zmysle § 457 Občianskeho zákonníka“.

9. Vzhľadom však na to, že trojčlenný senát 7C najvyššieho súdu pri svojom rozhodovaní dospel k právnemu názoru, ktorý je odlišný od právneho názoru vysloveného v rozhodnutí dovolacieho súdu sp. zn. 7MCdo/21/2012, vznikla mu povinnosť postupovať v zmysle § 48 ods. 1 CSP. Vec preto postúpil na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu občianskoprávného kolégia najvyššieho súdu, pričom v uznesení z 21. apríla 2022 sp. zn. 8Cdo/22/2020 podrobne odôvodnil svoj názor, odlišný od názoru vysloveného v rozhodnutí sp. zn. 7MCdo/21/2012.

10. Žalovaní po doručení im uznesenia postupujúceho vec veľkému senátu zotrvali na svojej skoršej argumentácii a v tomto štádiu konania pred najvyšším súdom podali písomné vyjadrenie, v ktorom uviedli, že pokiaľ ide o rozhodnutie R 4/1988, Najvyšší súd Českej socialistickej republiky v rozhodnutí z 29. septembra 1987, Cpj 41/87 zhrnul rozhodovanie českých okresných, resp. obvodných súdov v žalobách na vydanie neoprávneného majetkového prospechu z nepoctivých zdrojov. Záver (R 4/1988), že účastník kúpnej zmluvy, ktorý kúpil

odcudzenú vec, splní povinnosť vrátiť plnenie prijaté z neplatnej zmluvy podľa § 457 ods. 1 Občianskeho zákonníka tiež vtedy, pokiaľ vydá vec poškodenému; koná tak totiž za toho, ktorý vec poškodenému odcudzil a predal, plní preto súčasne uvedenú povinnosť, ktorú má voči druhému účastníkovi neplatnej zmluvy, i keď tento subjekt nie je známy a ten ktorý vec odcudzil, by už nemohol úspešne požadovať vrátenie plnenia z neplatnej zmluvy, a právo na vydanie neoprávneného majetkového prospechu preto nemôže mať ani štát, vychádzal zo stavu, keď súd žalobu zamietol, lebo žalovaný vrátil poškodenej organizácii mäso, ktoré kúpil od neznámej osoby, ktorá ho odcudzila. Znamená to potom iba toľko, že účastník neplatnej zmluvy, ktorý kúpil ukradnutú vec, smie bez negatívnych následkov pre seba, vec vydať priamo poškodenému (jej vlastníkovi), pričom tak koná za zlodeja - „za toho, kto vec poškodenému odcudzil a predal“. Z tohto stanoviska nevyplýva, že v prípade, ak by vec bola predmetom série prevodov (ako je to v danej veci), by konal za niekoho iného, prípadne za koho presne z účastníkov predchádzajúcich neplatných zmlúv. Významné je i to, že v tomto prípade išlo o neplatnú zmluvu medzi zlodejom a nadobúdateľom, kým v prejednávanej veci zmluvnou stranou a ani stranou v konaní zlodej (prvý nadobúdateľ, ktorý bol v zmluvnom vzťahu priamo s poškodeným) nie je. Pokiaľ podľa R 4/1988 nadobúdateľ plnil za druhú stranu zmluvného vzťahu (zlodeja), v ktorom sám vystupuje, treba zohľadniť, že aplikácia týchto záverov prejednávanej veci znamená, že by mali byť použité na úplne odlišný subjekt než žalobkyňa. Zdôrazňujú preto, že pri rozhodnutí R 4/1988 nejde o skutkovo a právne porovnateľnú vec s vecou v tomto konaní, preto jeho závery nie sú na daný prípad aplikovateľné. Napokon ani tvrdený odklon od uznesenia Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 697/2010 z 12. novembra 2012 nemôže obstať, nakoľko prípustnosť dovolania v predmetnom konaní podľa uplatneného dovolacieho dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP nemožno odôvodniť odklonom od judikatúry ústavného súdu. Navyše i označené rozhodnutie ústavného súdu vychádza z iného skutkového stavu aký je v prejednávanej veci (išlo o vrátenie kúpnej ceny za motocykel, ktorý bol pred uzatvorením kúpnej zmluvy odcudzený občanovi Nemeckej republiky).

11. Po postúpení veci senátom 7C si veľký senát občianskoprávného kolégia v súlade s § 48 ods. 4 CSP vyžiadala stanoviská ministra spravodlivosti Slovenskej republiky, generálneho prokurátora Slovenskej republiky a tiež právnických fakúlt univerzít Slovenskej republiky.

12. Minister spravodlivosti Slovenskej republiky sa k nastolenej otázke písomne nevyjadril.

13. Generálny prokurátor Slovenskej republiky v písomnom vyjadrení uviedol, že dovolací súd v rozhodnutí 7MCdo/21/2012 správne poukázal na to, že záväzok na vydanie bezdôvodného obohatenia z neplatnej alebo zrušenej zmluvy nie je synalagmatický za každých okolností. Dovolací súd v rozhodnutí 7MCdo/21/2012 správne vyhodnotil, že kupujúci má právo na vrátenie kúpnej ceny za situácie, keď tretia osoba uplatnila vlastnícke právo na vec a kupujúci nemá žiadnu reštitučnú povinnosť voči predávajúcemu. V danom prípade žiadne právo (pohľadávka) predávajúceho na plnenie od kupujúceho neexistuje. Existuje len pohľadávka kupujúceho na vrátenie kúpnej ceny od predávajúceho. Veľký senát by mal pokračovať v správnej línii judikatúry dovolacieho súdu a nemal by sa odkloniť od právneho názoru vyjadreného v rozhodnutí sp. zn. 7MCdo/21/2012. Právnu otázku, pre ktorú bola vec veľkému senátu postúpená, navrhuje interpretovať takto: „Ak sa po uzavretí kúpnej zmluvy zistí, že v čase jej uzavretia predávajúci nebol vlastníkom veci, kupujúci má nároky zo zodpovednosti za právne vady veci, dôsledkom čoho je zrušenie kúpnej zmluvy. Nároky zo zodpovednosti za právne vady veci vznikajú dňom, kedy tretia osoba právo na vec úspešne uplatnila (§ 503 Občianskeho zákonníka). Ak tretia osoba uplatnila na vec vlastnícke právo a ak jej kupujúci vec odovzdal, právo kupujúceho na vrátenie kúpnej ceny (na vydanie bezdôvodného obohatenia zo zrušenej zmluvy) nie je synalagmatický záväzok. Toto právo sa premlčí v objektívnej trojročnej premlčacej dobe (§ 107 ods. 2 Občianskeho zákonníka), ktorá začína plynúť dňom, kedy tretia osoba úspešne uplatnila vlastnícke právo na vec. Ustanovenie § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka sa neaplikuje.

14. V zmysle vyjadrenia Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave z absolútne neplatnej kúpnej zmluvy vznikol medzi stranami sporu synalagmatický záväzok v zmysle § 457 Občianskeho zákonníka vzhľadom k tomu, že si obe strany čiastočne vzájomne plnili a boli teda povinné si podľa § 457 Občianskeho zákonníka vzájomné plnenia vrátiť. Na synalagmatickom charaktere záväzkového vzťahu nič nemení ani tá skutočnosť, že nehnuteľnosť, ktorú na žalobkyňu previedol právny predchodca žalovaných, bola na základe právoplatného rozsudku vrátená nie predávajúcemu, ale okradnutému skutočnému vlastníkovi. Týmto si žalobkyňa splnila svoju povinnosť vyplývajúcu zo synalagmatického záväzku. Keďže vlastnícke právo skutočného vlastníka sa v súlade s § 100 ods. 2 Občianskeho zákonníka nepremlčuje, nemohla podľa § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka ani žalobkyňa voči nemu vzniesť námietku premlčania. Z toho istého dôvodu nemôžu premlčanie namietat ani žalovaní voči žalobkyňi.

15. Podľa Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave ustanovenie § 457 Občianskeho zákonníka medzi stranami zrušenej alebo neplatnej zmluvy (ak predmet zmluvy tvorili vzájomné práva a povinnosti oboch strán) zakladá vzájomnosť ich povinností navzájom

si vrátiť z neplatnej alebo zrušenej zmluvy poskytnuté plnenia. Vo svojej podstate ide o zabezpečenie účinkov zmluvnej synalagmy v § 560 Občianskeho zákonníka aj v rovine bezdôvodného obohatenia, teda v takom štádiu vzťahu medzi stranami, v ktorom ich už pôvodná zmluva nezaväzuje, čo znamená, že bez špeciálnej úpravy § 457 Občianskeho zákonníka by synalagma vo vzťahu k povinnostiam vrátiť si plnenia nebola daná. Ustanovenie § 457 Občianskeho zákonníka vyjadruje zámer zákonodarcu aj v rovine bezdôvodného obohatenia medzi stranami zrušenej alebo neplatnej zmluvy dosiahnuť rovnovážny stav a chrániť stranu, ktorá je pripravená plniť prostredníctvom námietky nesplnenia zmluvy alebo námietky neistoty v § 560 Občianskeho zákonníka. Pomocou synalagmatického charakteru záväzku z bezdôvodného obohatenia sa tak zákonodarca snaží predísť majetkovej nerovnováhe medzi stranami, ktorá by zvýhodňovala práve tú stranu, ktorá svoju vlastnú povinnosť vrátiť plnenie nesplnila a zároveň príjme od druhej strany protiplnenie, t. j. to, čo sama druhej strane plnila z neplatnej alebo zrušenej zmluvy. Nerovnovážny stav, ktorému sa zákonodarca špeciálnou normou snaží predísť, môže vzniknúť aj v situácii, ak zo vzájomnej zmluvy plnila len jedna strana, prípadne jedna zo strán vrátila vec skutočnému vlastníkovi veci, a nie druhej strane, voči ktorej smeruje povinnosť vrátiť zo zmluvy prijaté plnenie. Ak zo zmluvy plnila iba jedna strana, na vzniku disbalansu medzi stranami to nič nemení, skôr naopak, umožňuje strane, ktorá zmluvu neplnila, ponechať si obidve plnenia, pretože by bez aplikácie § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka mohla jednoducho namietat premlčanie. Rovnaký účinok by nastal aj v zmienenej situácii, ak si kupujúci svoju povinnosť vrátiť plnenie splní tým, že vec vydá skutočnému vlastníkovi. Na synalagmatickej povahe ich vzťahu splnenie primárnej povinnosti zo zmluvy nič nemení, pretože sa synalagmatická povaha vo vzťahu k bezdôvodnému obohateniu priamo odvíja od zmluvnej synalagmy a ustanovenie § 457 Občianskeho zákonníka tento účinok len predlžuje aj do vyporiadacej fázy tohto vzťahu.

16. Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici a Právnická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach sa písomne nevyjadrili.

17. Senát 7C predložil vec veľkému senátu na rozhodnutie o dovolaní, pričom za kľúčovú považoval otázku, či z absolútne neplatnej kúpnej zmluvy, z ktorej si zmluvné strany vzájomne plnili (predávajúci prevzal aspoň časť kúpnej ceny a kupujúci bol zapísaný ako vlastník), vznikol synalagmatický záväzok zo zákona v zmysle § 457 Občianskeho zákonníka.

18. V prejednávanej veci sa rozhodným pre posúdenie nároku žalobkyne stal právny názor vyplývajúci zo skoršieho uznesenia najvyššieho súdu vydaného v danej veci dňa 29. januára 2014 sp. zn. 7MCdo/21/2012 na návrh Generálneho prokurátora Slovenskej republiky, ktorým zrušil

obe nižšie rozhodnutia a v podstatnom uviedol, že aplikácia ustanovenia § 457 Občianskeho zákonníka súdmi nižších inšancií, vyvodená zo zisteného skutkového stavu, je nesprávna a vzhľadom na nárok uplatňovaný žalobkyňou titulom bezdôvodného obohatenia, je potrebná aplikácia § 451 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Dovolací súd pritom odcitoval ustanovenia § 451 ods. 1, § 456 veta prvá a § 458 ods. 1 veta prvá Občianskeho zákonníka.

19. Najvyšší súd Českej socialistickej republiky v rozhodnutí z 29. septembra 1987, Cpj 41/87 (R 4/1988) pritom ešte skôr vyslovil, že „(...) Účastník neplatnej zmluvy, ktorý kúpil odcudzenú vec, splní povinnosť vrátiť plnenie prijaté z neplatnej zmluvy podľa ustanovenia § 457 ods. 1 o. z. aj vtedy, ak vydá vec poškodenému. Robí tak totiž za toho, kto vec poškodenému odcudzil a predal; plní preto súčasne uvedenú povinnosť, ktorú má voči druhému účastníkovi neplatnej zmluvy, aj keď tento subjekt nie je známy. Ten, kto vec odcudzil, by už nemohol úspešne požadovať vrátenie plnenia z neplatnej zmluvy. (...)“.

20. Ústavný súd Slovenskej republiky v uznesení sp. zn. I. ÚS 697/2014 zo dňa 12. novembra 2014 tiež uviedol, že „Pokiaľ si teda sťažovateľka (odporkyňa) a navrhovateľ v pôvodnom konaní na základe ústnej kúpnej zmluvy uzavretej 1. septembra 2006 plnili (predávajúca prevzala kúpnu cenu 163.000,- Sk, t. j. 5.410,61 eur a kupujúci prevzal predmetný motocykel), vznikol medzi nimi synalagmatický záväzok v zmysle ustanovenia § 457 Občianskeho zákonníka priamo zo zákona, a teda obe zmluvné strany boli povinné si tieto plnenia vzájomne vrátiť. Na charaktere ich synalagmatického záväzku nemení nič ani skutočnosť, že súdnym výrokom nebol motocykel proti priznanej žalovanej sume vydaný sťažovateľke (zmysel synalagmatického záväzku), pretože bol cez políciu vrátený vlastníčkovi - poisťovní VHV Allgemeine Versicherung AG Hanover. Keďže vlastnícke právo poisťovne sa v zmysle dikcie ustanovenia § 100 ods. 2 Občianskeho zákonníka nepremlčuje, navrhovateľ v pôvodnom konaní námietku premlčania v zmysle § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka vzniesť nemohol. Z toho istého dôvodu nemohla premlčanie namietať ani samotná odporkyňa (sťažovateľka). Pretože odporkyňa (sťažovateľka) nemá možnosť vzniesť námietku premlčania, je pre právne posúdenie veci bezpredmetné, či k premlčaniu práva skutočne došlo, a teda i to, či objektívna premlčacia doba márne uplynula“, pričom odkázal i na skoršie rozhodnutie R 4/1988 (t. j. rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej socialistickej republiky, Cpj 41/1987).

21. Senát 7C v predkladacom uznesení veľkému senátu vyslovil presvedčenie, že z rozhodnutia Najvyššieho súdu Českej socialistickej republiky, Cpj 41/1987 (obdobne ako aj z rozhodnutia ústavného súdu, pozri bod 21.) vyplýva nie len jednoznačná odpoveď na

synalagmatický charakter záväzkového vzťahu sporových strán z bezdôvodného obohatenia, ale i odpoveď na bezprostredne nadväzujúcu otázku a to, že na charaktere synalagmatického záväzku strán sporu nič nemení okolnosť, že nehnuteľnosť, ktorú na žalobkyňu neplatne previedol predchodca žalovaných, bola na základe právoplatného rozsudku vrátená nie zmluvnému partnerovi žalobkyne, ale skutočnému vlastníkovi, od ktorých právnych záverov nie je dôvod ustúpiť.

22. Veľký senát občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu, po oboznámení sa s obsahom spisu, dôvodmi senátu 7C uvedenými v rozhodnutí o postúpení veci v zmysle § 48 ods. 1 CSP a tiež stanoviskami vyžiadanými v zmysle § 48 ods. 4 CSP, sa stotožňuje s názorom senátu, ktorý mu vec postúpil a ustálil, že pokiaľ si žalobkyňa a právny predchodca žalovaných na základe kúpnej zmluvy uzavretej 11.7.2006 plnili [predávajúci prevzal časť kúpnej ceny 10.622,05 eur a kupujúcej (spolu) vlastnícke právo bolo zapísané, keď z listu vlastníctva č. XXXXX - čiastočný kat. územia G. I. zo dňa 19.6.2007 vyplýva, že ako vlastníci bytu č. X na X. poschodí na Š. č. XX v Y. s príslušenstvom, boli zapísaní Y.Í. I., rod. Y. v podiele 1 a I. D. v podiele 1 a v informatívnej poznámke na predmetnom liste vlastníctva je uvedené, že k bytu je vedené trestné konanie pre podozrenie zo spáchania trestného činu - č. l. 115 spisu], vznikol medzi nimi synalagmatický záväzok v zmysle ustanovenia § 457 Občianskeho zákonníka priamo zo zákona, a teda obe zmluvné strany boli povinné si tieto plnenia vzájomne vrátiť. Rozhodujúce je vždy, čo bolo podľa zmluvy plnené a o čo sa teda každý z nich obohatil v čase, keď bezdôvodné obohatenie vzniklo. Na charaktere ich synalagmatického záväzku nemení nič ani skutočnosť, že neskorším súdnym výrokom bolo vlastníctvo k spornému bytu navrátené jeho pôvodnému vlastníkovi (v dôsledku podvodného konania tretej osoby, pozn.). Keďže vlastnícke právo pôvodného majiteľa bytu sa v zmysle dikcie ustanovenia § 100 ods. 2 Občianskeho zákonníka nepremlčuje, právny predchodca žalovaných (i samotní žalovaní, pozn.) námietku premlčania v zmysle § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka vzniesť nemohli. Z toho istého dôvodu nemohla premlčanie namietat' ani samotná žalobkyňa. Pretože žalobkyňa nemá možnosť vzniesť námietku premlčania, je pre právne posúdenie veci bezpredmetné, či k premlčaniu práva skutočne došlo, a teda i to, či objektívna premlčacia doba márne uplynula.

23. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP v spojení s § 48 ods. 1 a 4 rovnakého zákona) na nastolenú právnu otázku vec predkladacím senátom 7C preto odpovedá nasledovne: Z absolútne neplatnej kúpnej zmluvy, z ktorej si zmluvné strany vzájomne plnili (predávajúci prevzal aspoň časť kúpnej ceny a kupujúci bol zapísaný ako vlastník), vznikol synalagmatický záväzok zo zákona v zmysle § 457 Občianskeho zákonníka. Rozhodujúce je vždy, čo bolo podľa

zmluvy plnené a o čo sa teda každý z nich obohatil v čase, keď bezdôvodné obohatenie vzniklo. Na synalagmatickom charaktere ich záväzkového vzťahu nič nemení ani skutočnosť, že predmet kúpy bol kupujúcim vrátený nie predávajúcemu, ale skutočnému vlastníkovi. Vrátením predmetu kúpy si kupujúci zároveň splnil svoju povinnosť vyplývajúcu zo synalagmatického záväzku s predávajúcim.

24. Proti odlišnému názoru generálneho prokurátora Slovenskej republiky (bod 14.) veľký senát občianskoprávného kolégia najvyššieho súdu argumentuje tým, že podnetom pre prijatie zákona č. 131/1982 Zb., ktorým sa mení a dopĺňa Občiansky zákonník a upravujú sa niektoré ďalšie majetkové vzťahy, ktorou došlo i k rozšíreniu § 107 Občianskeho zákonníka o dotknutý tretí odsek, boli práve neplatné alebo zrušené kúpne zmluvy, kde predávajúci na rozdiel od kupujúceho mohol vec vindikovať bez hrozby premlčania práva na vrátenie plnenia. Najvyšší súd je toho názoru, že hoci impulzom pre prijatie dotknutej normy bolo vyporiadanie neplatnej resp. zrušenej kúpnej zmluvy, z ktorej si už obidve strany plnili, táto situácia rozsah normy v § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka nevyčerpáva. Ak bola preto neplatná alebo zrušená zmluva vzájomná, ustanovenie § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka sa uplatní bez ohľadu na to, či zo zmluvy plnili obe strany alebo len jedna z nich a bez ohľadu na to, či proti sebe stoja dve premlčateľné práva alebo právo premlčateľné je v kontrapozícii k právu nepremľateľnému. Ak je účelom dotknutého ustanovenia vyrovnávať nepomer medzi stranami vzniknutý ako dôsledok zmluvnej synalagmy, ustanovenie by sa malo aplikovať vo všetkých prípadoch, v ktorých tento nerovnovážny stav vzniká a nie len vtedy, ak obom stranám povinnosť vrátiť plnenie trvá, alebo len vtedy, ak voči sebe stojí premlčateľné a nepremľateľné právo. Zároveň však najvyšší súd upozorňuje, že hoci v dôsledku § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka nemôže v prejednávanej veci predávajúci namietat' premlčanie nároku kupujúcich na vrátenie kúpnej ceny, neznamená to, že tento nárok nie je časovo neobmedzený. Ak by ho totiž kupujúci uplatnili po neprimerane dlhej dobe od okamihu, keď sa o tomto svojom nároku dozvedeli alebo museli dozvedieť, nie je vylúčené, aby sa takýto výkon práva považoval za rozporný s dobrými mravmi podľa § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka, teda za zneužitie ich práva, ku ktorému názoru sa prikláňa i Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave. Pri posudzovaní, či oprávnená osoba zneužila svoje právo tým, že ho vykonala po neprimerane dlhej dobe, hoci sa skoršie vykonanie dalo od nej očakávať, by sa malo zohľadniť, najmä či tým vyvolala v druhej strane dôvodnú dôveru v dovedajší stav a či druhá strana tejto dôvere prispôsobila svoje záležitosti tak, že vykonanie práva by jej spôsobilo neprimerané ťažkosti.

25. Pre účely prejednávanej veci stojí za zmienku i ten náhľad uvedenej právnickej fakulty, podľa ktorého z absolútne neplatnej kúpnej zmluvy vznikol medzi stranami sporu synalagmatický záväzok v zmysle § 457 Občianskeho zákonníka vzhľadom k tomu, že si obe strany čiastočne vzájomne plnili a boli teda povinné si podľa § 457 Občianskeho zákonníka vzájomné plnenia vrátiť. Na synalagmatickom charaktere záväzkového vzťahu nič nemení ani tá skutočnosť, že nehnuteľnosť, ktorú na žalobkyňu previedol právny predchodca žalovaných, bola na základe právoplatného rozsudku vrátená nie predávajúcemu, ale okradnutému skutočnému vlastníkovi. Podľa právnickej fakulty si týmto žalobkyňa splnila svoju povinnosť vyplývajúcu zo synalagmatického záväzku. Keďže vlastnícke právo skutočného vlastníka sa v súlade s § 100 ods. 2 Občianskeho zákonníka nepremlčuje, nemohla podľa § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka ani žalobkyňa voči nemu vzniesť námietku premlčania. Z toho istého dôvodu nemôžu premlčanie namietat ani žalovaní voči žalobkyňi.

26. Veľký senát zdôrazňuje, že k zmene judikatúry najvyššieho súdu sa musí pristupovať len vtedy, ak sa tým nezasahuje do princípu právnej istoty, v nevyhnutnej miere a ak sú pre zmenu dané predpoklady, ktoré kritéria pri rozhodnutí najvyššieho súdu sp. zn. 7MCdo/21/2012, ktoré stojí oproti skoršiemu rozhodnutiu Najvyššieho súdu Českej socialistickej republiky, Cpj 41/1987 (bezpochyby patriaceho do ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v zmysle § 421 ods. 1 CSP, pozri rozhodnutie z 24. januára 2018 sp. zn. 6Cdo/29/2017), ktorého závery boli určujúce aj pre neskoršie rozhodnutie ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 697/2014, splnené neboli. Dôsledkom takejto interpretácie je potom záver vyslovený v druhej vete tohto uznesenia veľkého senátu.

27. Z uvedeného vyplýva, že rozhodnutie odvolacieho súdu vychádzalo z nesprávneho právneho posúdenia veci v zásadnej právnej otázke pre správne rozhodnutie, pričom v tejto otázke došlo k rozdielnej rozhodovacej činnosti najvyššieho súdu, a teda v tomto prípade bola daná nielen prípustnosť dovolania podľa ustanovenia § 421 ods. 1 CSP, ale aj jeho dôvodnosť.

28. Dovolaciemu súdu preto neostala iná možnosť, ako dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušiť (§ 449 ods. 1 CSP) a vec mu vrátiť na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

29. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, odvolací súd je viazaný právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP) a ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 454 ods. 3 CSP).